

L'Educació per la Pau, pot ingressar a la Universitat?

Carme Romia i Agustí

Aquest escrit comença amb una pregunta concreta, que, de forma senzilla -però no per això menys contundent- truca a la porta de l'*Alma Mater*.

Pot semblar:

- Que truca una matèria, una nova àrea de coneixement afanyosa de formar part del currículum d'alguna facultat o escola específica.

- Que la proposa un sector d'especialistes d'algun departament a fi de poder ampliar la plantilla del seu professorat.

- Que es tracta del perfil d'una àrea de coneixement que sortirà aviat a concurs-oposició, etc.

Dit d'un altra manera, pot semblar una proposta gestada des de dins de la Universitat i que cal projectar vers la societat generadora d'aquesta mateixa institució.

Tot i que podria ser-ho, la qüestió va més enllà. És un truc que es fa des de fora, des de la societat. Es tracta d'un repte que planteja la mateixa realitat social i que cal veure si la Univer-

sitat vol o pot defugir o assumir de forma plena i compromesa.

Si mirem enrere, per exemple, l'any 1944 ja es definia l'essència i la raó de ser de la Universitat com:

«La docència, l'educació, la investigació científica i la difusió social de la cultura.»¹

El principi fonamental de la Universitat es reflecteix en el seu nom: universalitat. Universalitat que ha d'impregnar les seves diferents funcions:

1. Docència

- Ensenyar i aprofundir en el conjunt dels eixos fonamentals del pensament, de la ciència i les arts.

- Preparar professionals eficients al servei de la societat.

2. Educació

- Desenvolupar les possibilitats per conèixer i la necessitat i voluntat de voler saber.

- No formar només en la ciència i per a la ciència i per a la professió, sinó també, primordialment, per a la vida.

3. Investigació

- Potenciar la investigació a fi de fer avançar el pensament,

(1) Díaz, Eusebio (Rector Honorari, Catedràtic de Dret Romà): *Misión social de la Universidad*. Discurs Inaugural de l'Any Acadèmic 1944-1945. Universitat de Barcelona 1944, p. 15.

el desenvolupament, les lletres, les ciències i les arts.

- Crear saber i ciència fent de pont i de lligam entre el saber acumulat des del passat, el que es crea en el present i el que és menester generar i potenciar en un futur més o menys proper.

4. Difusió social de la cultura

- Projecció social a partir de la investigació científica i de la docència.

- Producció i difusió sense límits ni fronteres.

El paper de la Universitat que acabem de comentar pot semblar molt actual i, segurament, molts membres del món universitari s'hi identifiquen i el defensen (i potser ja és molt, si això s'aconsegueix).

No obstant això, des de la perspectiva de la realitat i de les necessitats humanes i socials actuals, està mancat d'elements prou importants, elements que ja foren reclamats en altres espais i temps. Així, per exemple, ho manifestà Ortega i Gasset:

«La Universitat no ha d'estar només en contacte permanent amb la ciència, sinó també amb la consciència pública, la realitat històrica i submergida en la realitat social.»

També Helder Cámara ho defensa i de forma més punyent, com punyents han estat les realitats socials que ha copsat infinitat de vegades:

«Si la Universitat no s'interessa per ser la consciència viva de la comunitat a la qual pertany, nega la seva pròpia essència i perd el dret a la llibertat i a l'autonomia, sense les quals no es realitza l'esperit universitari. Si la Universitat no es torna diàleg viu i permanent -horitzontal i vertical, intern i extern-, val més que desaparegui (...). Li pertoca conèixer i diagnosticar la realitat social en què es mou i a la qual pertany, donar directrius, elaborar i oferir models de solució.»¹

Si sintetitzem aquests aspectes, considerats necessaris perquè els porti a terme la Universitat, veiem que recullen la filosofia que defensa l'Educació per la Pau i els Drets Humans:

1. Coneixement i consciència viva de la realitat social.

2. Diàleg intern i extern, horitzontal i vertical.

3. Facilitar directrius, recursos, patrons, models d'acció, d'intervenció, de mediació i de resolució.

Coneixement i consciència viva de la realitat social

Voler la pau requereix ser crític. L'Educació per la Pau implica energia, coneixement de

(1) Blázquez, F.: *Ideario de Helder Cámara*. Sígueme. Salamanca, 1974. pàg. 171-172.

les pròpies capacitats i limitacions, com també una percepció profunda de la realitat social.

És evident que en la nostra societat és necessari un canvi cultural. Un canvi que generi el pas de la cultura de violència que avui predomina a una cultura de pau basada en la justícia i la no-violència física, psicològica i estructural.

Un canvi cultural on:

- el pluralisme crític supleixi la identificació tancada en una determinada concepció;

- la diversitat cultural sigui considerada motiu d'enriquiment i no de marginació;

- la convivència supleixi l'autoritarisme, la dependència i la submissió; i on

- la recerca del saber comprensiu i creatiu supleixi el saber acumulatiu.

És evident que el compromís en la defensa de la pau és una manera de llegir la vida i també de viure-la. Implica una resposta activa i volitiva. Una resposta que porti a refusar qualsevol plantejament que pugui, a la curta o a la llarga, generar opressió, injustícia, imposició, destrucció, contaminació, discriminació, per tant... violència.

La Universitat ha de ser generadora de nous sabers i de nous paràmetres del pensament en l'àmbit social que la manté. I ho podrà aconseguir des de la interrelació teoria-pràctica a la complementació de la reflexió-acció.

Cal que formi persones amb una cultura base tal que els permeti sensibilitzar-se, orientar-se i comprometre's de forma crítica i potenciadora en l'espai i en el temps que els ha tocat viure.

Diàleg i recursos d'acció

Avui, més que mai, es requereix obertura, diàleg i potenciació de nous recursos d'acció per:

- poder introduir, potenciar o reforçar la formació inicial i permanent del professorat en el coneixement i aprofundiment de l'Educació per la Pau i els Drets Humans (EPDH) per mitjà dels diferents departaments de cada universitat;

- afavorir els intercanvis i les aportacions d'especialistes en EPDH d'altres països, comunitats, etc.;

- aconseguir que les diferents universitats divulguin, potenciïn i defensin els Drets Humans, com també que denunciïn la seva vulneració tant dins com fora de l'àmbit universitari;

- difondre, per mitjà de les revistes i les diferents publicacions universitàries, tota mena d'informació referent als treballs, investigacions i experiències realitzades a l'entorn de l'EPDH,

- potenciar des de la Universitat cursos i activitats que

tinguin incidència real en l'entorn social al qual pertanyen: Formació Permanent del Professorat, Escoles i Cursos d'Estiu, ICE, Centres de Recursos Pedagògics, etc.;

- crear seminaris d'EPDH a les facultats, escoles universitàries, instituts, etc.;

- organitzar concentracions d'especialistes que ja treballin l'EPDH en llurs respectives universitats;

- afavorir la col·laboració i l'intercanvi entre les diferents universitats, departaments i àrees de coneixement;

- tenir cura de la tasca investigadora realitzada a la Universitat o en col·laboració amb empreses a fi que no atemptin contra els Drets Humans o posin en perill la filosofia que defensa l'EPDH;

- fer propostes d'acció a tots els estudiants, tant d'informació general i de sensibilització vers l'EPDH com de noves situacions d'aprenentatge, que els permetin connectar a fons amb les diferents realitats socials existents;

- formar equips de docència i de recerca interdisciplinaris que potenciïn noves competències, àrees de coneixement i especialitats noves relacionades amb l'EPDH;

- complementar l'EPDH amb les investigacions i accions compromeses per la pau;

- conscienciar-nos, estudiants i professors, sobre les

grans quantitats d'inversions que s'han fet i que es fan al servei de la guerra i de la cultura de violència, i la urgent necessitat d'invertir per la pau;

- desterrar el tòpic de considerar l'EPDH propi, com a molt, d'Humanitats, i ampliar-ne l'estudi i la docència a totes les àrees de coneixement i de recerca existents (científica, tecnològica, artística, etc.);

- connectar en els camps nacional i internacional amb les diferents Universitats per la Pau existents (Namur, a Bèlgica; Puerto Rico; Sant Cugat, etc.); donar-hi suport i potenciar que se'n creïn de noves;

- frenar el sistema d'enfrontament competitiu que genera l'estructura de la mateixa Universitat;

- facilitar la interdisciplinarietat: anàlisi de temaris, continguts, recursos metodològics, etc.;

- potenciar l'intercanvi, facilitant els recursos i els desplaçaments, a fi de poder investigar com són tractades les temàtiques relacionades amb l'EPDH en altres indrets del món (Educació en la Diversitat, Educació Intercultural, Educació No-sexista, Educació Ambiental, Educació i conflicte, Educació en valors, Educació i Desenvolupament, Investigació per la Pau i els Drets Humans, etc.)

Considerant el ressò de la violència del context social que ens envolta, els interessos que

hi predominen, com també els valors que s'hi cotitzen, ens pot semblar que serà difícil que l'EPDH ingressi plenament a la Universitat. Ja ho fa, i cada ve-

gada més, però encara cal, ara per ara, trencar silencis, afrontar conflictes, cultivar compromisos i, per descomptat, no marginar les esperances.